

PRIJEM IZBJEGLICA IZ BOSNE I HERCEGOVINE U REPUBLICI AUSTRIJI OD 1992. DO 1995. GODINE

DOI 10.51558/2712-1178.2024.10.1.245

UDK: 341.43(497.6)(436) "1992/1995"

Pregledni naučni rad

Dr. sc. Ahmed Omerović

Ministarstvo obrazovanja i nauke Tuzlanskog kantona

E-mail: ahmed.omerovic@untz.ba

SAŽETAK

Konvencijom o statusu izbjeglica iz 1951. i Protokolom uz nju iz 1968. godine definirano je, između ostalog, i ko se smatra izbjeglicom. Republika Austrija je u periodu poslije Drugog svjetskog rata imala značajna iskustva sa prijemom izbjeglica sa područja istočne Evrope. U Austriji su u periodu od 1990. do 1993. godine usvojeni sljedeći zakoni iz ove oblasti: Savezni zakon o podršci tražiocima azila, koji je stupio na snagu u augustu 1990. godine, a njime se uređuje pristup tražiocima azila takozvanoj saveznoj (finansijskoj) podršci; Zakon o azilu, koji je na snagu stupio 1. juna 1992. godine i regulira novi postupak azila; Zakon o strancima, koji je stupio na snagu 1. januara 1993. godine i zamjenio je stari zakon o pasošima i policiji za strance; i Zakon o prebivalištu, koji je stupio na snagu 1. jula 1993. godine. Posljednji navedeni zakon je u kontekstu političke rasprave nazvan zakonom o nagodbi, a prvenstveno je bio namijenjen kontroli imigracije u Austriju. Zakon o prebivalištu između ostalog dao je pravni osnov za zbrinjavanje izbjeglica, kao što su to bile bosanskohercegovačke izbeglice. Ukupan broj izbjeglica iz Bosne i Hercegovine u Austriji bio je 85.000 u periodu od aprila 1992. do kraja 1995. godine. Austrija je kroz više programa u Bosnu i Hercegovinu uputila humanitarnu pomoć vrijednu više milijardi austrijskih šilingi. Pored oko pet milijardi austrijskih šilingi koje su službeno upućene u Bosnu i Hercegovinu i susjedne zemlje, humanitarnu pomoć bosanskohercegovačkom stanovništvu pružale su i župe, biskupije, preduzeća i mnoge osobe privatno.

Ključne riječi: Republika Austrija, Bosna i Hercegovina, izbjeglice, humanitarna pomoć

UVOD

U ovom radu obradit ćemo položaj izbjeglica iz Bosne i Hercegovine u Republici Austriji u periodu od 1992. do 1995. godine, analizirajući pravni okvir za ovu oblast, politički kontekst i humanitarnu pomoć koju je Austrija pružila u tom razdoblju.

U prvom dijelu prikazat ćemo pravni položaj izbjeglica koji se odnosi na međunarodne konvencije i protokole, a koji definišu ko se smatra izbjeglicom i obaveze država prema njima. Analizirat ćemo kako je Austrija primjenjivala ove standarde u kontekstu prijema bosanskohercegovačkih izbjeglica.

U drugom dijelu ćemo prikazati legislativni okvir koji se odnosi na imigraciju i azil, te ćemo istražiti kako se Vlada Republike Austrije nosila s izazovima prijema izbjeglica u periodu nakon raspada bivše Jugoslavije. Također ćemo ukazati i na stavove tada dominantnih političkih stranaka u Austriji u vezi sa imigracijom, ali i prijemom bosanskohercegovačkih izbjeglica.

U trećem dijelu ćemo elaborirati humanitarnu pomoć koju je Austrija pružila Bosni i Hercegovini od 1992. do 1995. godine. Prikazat ćemo različite inicijative koje su pokretale i realizirale vladine i nevladine organizacije kao i pojedinci.

Cilj ovog rada je da prikaže kako je Republika Austrija, pridržavajući se principa međunarodnog prava, te kroz usklađivanja vlastitog pravnog okvira primala bosanskohercegovačke izbjeglice tokom perioda od 1992. do 1995. godine.

1. PRAVNI POLOŽAJ IZBJEGLICA

Konvencijom o statusu izbjeglica iz 1951. i Protokolom uz nju iz 1968. godine definisano je, između ostalog, i ko se smatra izbjeglicom.¹ Na osnovu ove konvencije pojam izbjeglice se odnosi na svaku osobu koja:

(...) zbog osnovanog straha od proganjanja zbog rase, religije, nacionalnosti, pripadnosti određenoj društvenoj grupi ili političkog mišljenja nalazi izvan zemlje svog državljanstva i koja ne može ili, zbog tog straha, ne želi da se stavi pod zaštitu te zemlje; ili koja, budući da nema državljanstvo, a kao rezultat tih događaja se nalazi izvan zemlje svog prethodnog uobičajenog boravka, ne može ili zbog tog straha ne želi da se u nju vrati.²

1 Dimitrijević, V. et al. (2007), *Osnovi međunarodnog javnog prava*, Beogradski centar, p. 227.

2 Convention Relating to the Status of Refugees, *The American Journal of In-*

Potpisnice Konvencije su se obavezale da će izbjeglicama garantovati osnovna prava i izdavati im potrebne dokumente. Na osnovu pravila o *non-refoulement*, osoba koja traži zaštitu ne smije biti vraćena na teritoriju gdje joj prijete progon.³ U članu 33. Konvencije stoji:

Nijedna ugovorna država ne smije ni na koji način protjerati ili vratiti (“refouler”) izbjeglicu na granicu teritorija gdje bi njegov život ili sloboda bili ugroženi zbog njegove rase, religije, nacionalnosti, pripadnosti određenoj društvenoj grupi ili njegovog političkog mišljenja.⁴

Države mogu prihvatiti i izbjeglice koje ne ispunjavaju sve uslove iz Konvencije od 1951. godine i mogu im dati zaštitu svojim unutrašnjim pravom. One to čine iz humanitarnih razloga kada su suočene sa sukobima ili velikim potresima koji izazivaju bjekstvo velikog broja ljudi sa određene teritorije. U takvim, vanrednim situacijama ne postoje uslovi da se ispita slučaj svakog ko je u bjekstvu pojedinačno. Najčešće se odlučuje na osnovu pretpostavke da svako ko izbjegne sa određene ugrožene teritorije ima razloga za strah. Ovakva su rješenja usvajale neke države za osobe koje su između 1992. i 1996. godine dolazile iz Bosne i Hercegovine. Takva grupna rješenja su u pravilu privremena, jer se očekuje da se izbjeglice vrate u zemlju porijekla kada nesigurno stanje prestane. Ovo u principu važi i za pojedinačno primljene izbjeglice na koje se primjenjuje Konvencija iz 1951. godine. Praktično se izbjeglički problem, posebno ako dugo traje, pored povratka u zemlju porijekla, rješava integracijom izbjeglica u zemlju utočišta ili njihovim dobrovoljnim preseljenjem u treće, sigurne zemlje.⁵

---

ternational Law, Vol. 63, No. 2/1969, p. 390.

(...) owing to well-founded fear of being persecuted for reasons of race, religion, nationality, membership of a particular social group or political opinion, is outside the country of his nationality and is unable or, owing to such fear, is unwilling to avail himself of the protection of that country; or who, not having a nationality and being outside the country of his former habitual residence as a result of such events, is unable or, owing to such fear, is unwilling to return to it.

3 Dimitrijević, V. et al., *Osnovi međunarodnog javnog prava*, p. 227.

4 Convention Relating to the Status of Refugees, AJIL, Vol. 63, No. 2/1969, p. 400.

No Contracting State shall expel or return (“refouler”) a refugee in any manner whatsoever to the frontiers of territories where his life or freedom would be threatened on account of his race, religion, nationality, membership of a particular social group or political opinion.

5 Dimitrijević, V. et al., *Osnovi međunarodnog javnog prava*, p. 228.

Za izbjeglice je od 1951. godine zadužen *Ured visokog komesara Ujedinjenih nacija za izbjeglice* (United Nations High Commissioner for Refugees - UNHCR). Ovaj organ je 1950. godine uspostavila Generalna skupština UN-a, a zadatak mu je da izbjeglicama u okviru svog mandata pruža međunarodnu zaštitu.⁶

Generalna skupština UN-a je u Rezoluciji 428(V) od 14. decembra 1950. godine donijela *Statut visokog komesara Ujedinjenih nacija za izbjeglice*.⁷ Definicija izbjeglice po ovom Statutu šira je od definicije iz Konvencije i Protokola i proteže se na izbjeglice u svim zemljama, bez obzira jesu li države utočišta potpisnice tih ugovora i da li im same priznaju status izbjeglica. Osobe kojima je UNHCR priznaje status izbjeglice na osnovu svojih ovlaštenja nazivaju se *mandatnim izbjeglicama*.⁸

Za razliku od izbjegličkog statusa međunarodno pravo ne garantuje pojedincima nikakvo *pravo na azil*, odnosno pravo da ga pod određenim uslovima uvijek dobiju ako ga zatraže.⁹ U članu 14. Opće deklaracije o ljudskim pravima UN-a predviđeno je sljedeće:

1. Svako ima pravo da traži i uživa azil u drugim zemljama pred progonom.
2. Na to se pravo ne može pozivati u slučaju progona koji su direktna posljedica nepolitičkih zločina ili djela protivnih ciljevima i principima Ujedinjenih nacija.¹⁰

Kako proizilazi iz navedenog teksta Opće deklaracije o ljudskim pravima UN-a iz 1948. godine, svako ima pravo da traži azil i da ga uživa ako ono bude odobreno. Odluka neke države da ga pruži ili odbije spada u diskreciono pravo njene vlasti. Ovo diskreciono pravo izvršnih organa može prema pravnim odredbama nekih država biti podvrgnuto sudskoj provjeri.¹¹

---

6 Ibid, p. 228.

7 Statute of the Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, UN doc. A/RES/428(V)

8 Dimitrijević, V. et al., *Osnovi međunarodnog javnog prava*, p. 228.

9 Degan, V. Đ. (2006), *Međunarodno pravo*, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, p. 507.

10 Universal Declaration of Human Rights, UN doc. A/RES/217(III)[A]
1. *Everyone has the right to seek and to enjoy in other countries asylum from persecution.*
2. *This right may not be invoked in the case of prosecutions genuinely arising from non-political crimes or from acts contrary to the purposes and principles of the United Nations.*

11 Degan, V. Đ., *Međunarodno pravo*, p. 507.

2. Prijem izbjeglica iz Bosne i Hercegovine u Republici Austriji

Republika Austrija je u periodu poslije Drugog svjetskog rata imala značajna iskustva sa prijemom izbjeglica sa područja istočne Evrope. U novembru i decembru 1956. godine oko 180.000 ljudi prešlo je austrijsku granicu. Dvanaest godina kasnije (1968), kao posljedica razbijanja *Praškog proljeća*, oko 100.000 ljudi je prešlo iz Čehoslovačke u Austriju. Opet nakon dvanaest godina (1980) oko 35.000 Poljaka je izbjeglo zbog uvođenja ratnog stanja. I opet nakon dvanaest godina (1992) izbjeglice sa teritorije bivše Jugoslavije, a posebno iz Bosne i Hercegovine pristizalesu u Austriju.¹²

Nakon promjena u istočnoj Evropi 1989. godine u Austriji se pristupilo promjeni legislative iz oblasti azila. Međutim, suštinska pitanja u vezi sa podnosiocemzahtjeva za azil ili izbjeglički status ne tiču se samo pravnog okvira već i političke volje.¹³

U koalicionom sporazumu za XV zakonodavni period vladajuće stranke SPÖ i ÖVP (Österreichische Volkspartei/Austrijska narodna stranka) su se obavezale na zajedničku politiku imigracije i azila. Međutim, ova oblast se u pometnutom sporazumu uglavnom obrađuje u poglavlju *unutrašnja sigurnost*. Tu se navodi da je Vlada predana austrijskoj tradiciji zemlje azila i zalaže se za to da svima koji moraju napustiti svoju zemlju zbog političkih, rasnih i vjerskih progona ponudi azil i prilika za integraciju. U sporazumu dvije stranke se utvrđuju i sljedeći programski principi za ovu oblast: ubrzanje postupka za azil, ravnomjerna raspodjela azilanata po saveznim pokrajinama, inicijativa za pripremu evropske konvencije o migracijama, imigracijske kvote i sprečavanje useljavanja iznad kvota, mjere za integraciju, jačanje kontrole rada na crno (identifikacija stranih radnika na radnom mjestu), sankcije protiv nezakonitog zapošljavanja, sporazumi o deportaciji sa svim susjednim zemljama.¹⁴

Svoj stav prema ovim pitanja artikulisale su i opozicione stranke u ovom periodu. FPÖ (Freiheitliche Partei Österreichs/Slobodarska stranka Austrije) je u više navrata stvarala politički pritisak na vladu po pitanju stranaca. Politika FPÖ bila je usmjeren protiv imigracije, ali su iz nje eksplicitno izuzimali izbjeglice prema Ženevskoj konvenciji i ratne izbjeglice

12 Bergmann, W., 1992: *Jahr der Bewährung für die österreichische Flüchtlings- und Asylpolitik*, u: Khol, A., Ofner, G., Stirnemann, A. (1993), *Österreichisches Jahrbuch für Politik 1992*, Wien: Verlag für Geschichte und Politik, p. 449.

13 Ibid, pp. 431-432.

14 Bergmann, W., 1992: *Jahr der Bewährung für die österreichische Flüchtlings- und Asylpolitik*, p. 434.

(ali i gastarbajtere koji već borave u Austriji). Međusobno isključivanje državljana i stranaca također je pogoršalo klimu za ljude koji su pobjegli iz situacije opasne po život. Međutim, aktivnosti s ciljem podrške bosanskohercegovačkim izbjeglicama nisu nailazile na otpor FPÖ. Čak su iz FPÖ zahtijevali da se imigracije zaustave u korist izbjeglica. Iz Stranke zelenih su kritikovali praksu azila i ophođenja sa stvarnim izbjeglicama, navodeći to kao previše restriktivno. Zeleni su se zalagali za veći prihvrat ratnih izbjeglica.¹⁵

U Austriji su u ovom periodu usvojeni sljedeći zakoni iz ove oblasti: *Savezni zakon o podršci tražiocima azila*¹⁶, koji je stupio na snagu u augustu 1990. godine, a njime se uređuje pristup tražiocima azila takozvanoj saveznoj (finansijskoj) podršci; *Zakon o azilu*¹⁷, koji je na snagu stupio 1. juna 1992. godine i regulira novi postupak azila; *Zakon o strancima*¹⁸, koji je stupio na snagu 1. januara 1993. godine i zamjenio je stari zakon o pasošima i policiji za strance; i *Zakon o prebivalištu*¹⁹, koji je stupio na snagu 1. jula 1993. godine. Posljednji navedeni zakon je u kontekstu političke rasprave nazvan *zakonom o nagodbi*, a prvenstveno je bio namijenjen kontroli imigracije u Austriju.²⁰

Austrija je bila jedna od zapadnoevropskih zemalja koje su najviše pogođene posljedicama oružanog sukoba u bivšoj Jugoslaviji. Krajem 1992. godine u Austriji je bilo gotovo 66.500 izbjeglica kao rezultat rata u Bosni i Hercegovini. Od toga je 3.901 tražilaca azila imalo je saveznu finansijsku podršku, a 42.545 izbjeglica imalo je saveznu i pokrajinsku finansijsku podršku, dok oko 20.000 ljudi koji su boravili kod rođaka i poznanika nisu finansijski podržavani ni od savezne vlade ni od pokrajina.²¹

Zakon o prebivalištu, koji smo ranije pomenuli, između ostalog dao je pravni osnov za zbrinjavanje izbjeglica, kao što su to bile bosanskohe-

---

15 Ibid, pp. 434-435.

16 Bundesgesetz, mit dem die Bundesbetreuung von Asylwerbern geregelt wird (Bundesbetreuungsgesetz), BGBl. 405/1991.

17 Bundesgesetz über die Gewährung von Asyl (Asylgesetz 1991), BGBl. 8/1992.

18 Bundesgesetz, mit dem das Fremden-gesetz erlassen und das Aufenthaltsgesetz geändert werden, BGBl. 838/1992.

19 Bundesgesetz, mit dem der Aufenthalt von Fremden in Österreich geregelt wird, BGBl. 466/1992.

20 Bergmann, W., 1992: *Jahr der Bewährung für die österreichische Flüchtlings- und Asylpolitik*, p. 435.

21 Außenpolitischer Bericht 1992, III-130 der Beilagen XVIII. GP - Bericht, p. 121.

rcegovačke izbeglice, kojima bi samo u iznimnim slučajevima bio odobren azil.²² Član 12. ovog zakona glasi:

- (1) U vrijeme pojačane međunarodne napetosti, oružanog sukoba ili drugih okolnosti koje ugrožavaju sigurnost cijelih grupa stanovništva, Savezna vlada može uredbom odobriti privremeno pravo boravka grupama stranaca koji su direktno pogođeni i koji ne mogu naći zaštitu negdje drugo .
- (2) Uredbom iz stava 1. uređuje se ulazak i trajanje boravka stranca, uzimajući u obzir okolnosti konkretnog slučaja.²³

Austrijska vlada je u junu 1993. godine donijela uredbu Savezne vlade o broju dozvola prema Zakonu o prebivalištu.²⁴ U članu 4. ovog akta stoji:

- (1) Državljeni Bosne i Hercegovine koji su morali napustiti svoju zemlju zbog oružanog sukoba, a koji nisu pronašli drugu zaštitu i koji su u zemlju ušli prije 1. jula 1993. godine imaju privremeno pravo boravka na saveznom teritoriju.
- (2) Ovo pravo boravka također se odnosi na osobe koje stižu nakon 1. jula 1993. godine u skladu sa stavom 1, pod uslovom da su ušle preko granične kontrolne tačke na kojoj se stranac podvrgao graničnoj kontroli i kojima je bio dozvoljen ulazak u skladu s međunarodnim običajima.
- (3) Ovo pravo boravka ostaje do 30. juna 1994. godine.²⁵

---

22 Bodemar, S., *Asylpolitik in Österreich - Programmatische Erklärung und Flüchtlingsalltag*, u: Khol, A., Ofner, G., Stirnemann, A. (1994), *Österreichisches Jahrbuch für Politik 1993*, Wien: Verlag für Geschichte und Politik, p. 661.

23 Bundesgesetz, mit dem der Aufenthalt von Fremden in Österreich geregelt wird, BGBl. 466/1992.

(1) *Für Zeiten erhöhter internationaler Spannungen, eines bewaffneten Konfliktes oder sonstiger die Sicherheit ganzer Bevölkerungsgruppen gefährdender Umstände kann die Bundesregierung mit Verordnung davon unmittelbar betroffenen Gruppen von Fremden, die anderweitig keinen Schutz finden, ein vorübergehendes Aufenthaltsrecht im Bundesgebiet gewähren.*

(2) *In der Verordnung gemäß Abs. 1 sind Einreise und Dauer des Aufenthaltes der Fremden unter Berücksichtigung der Umstände des besonderen Falles zu regeln.*

24 Bodemar, S., *Asylpolitik in Österreich - Programmatische Erklärung und Flüchtlingsalltag*, p. 661.

25 Verordnung der Bundesregierung über die Anzahl der Bewilligungen nach dem Aufenthaltsgesetz, BGBl. Nr. 402/1993.

(1) *Staatsangehörige von Bosnien-Herzegowina, die auf Grund der bewaffneten Konflikte in ihrer Heimat diese verlassen mußten, anderweitig keinen Schutz fanden und vor dem 1. Juli 1993 eingereist sind, haben ein vorübergehendes Aufenthaltsrecht im Bundesgebiet.*

(2) *Dieses Aufenthaltsrecht besteht weiters für die nach dem 1. Juli 1993 einreisenden Personen gemäß Abs. 1, sofern die Einreise über eine Grenzkontrollstelle erfolgte, bei der sich der Fremde der Grenzkontrolle stellte und ihm entsprechend*

Međutim, nakon šestomjesečnog perioda posmatranja, utvrđeno je da mnoge bosanskohercegovačke izbjeglice koje su u Austriju ušle nakon 1. jula 1993. godine i kojima je potrebna zaštita ne zadovoljavaju postavljene uslove, te je njihov boravak u Austriji stoga nezakonit. Neki su vraćeni u Sloveniju. Nastavljen je spori prijem užih članova porodica izbjeglica koji su već duže vrijeme u Austriji. U tom periodu su mnoge izbjeglice emigrirale u Njemačku.²⁶

Na kraju 1993. godine u Austriji je bilo više od 70.000 izbjeglica. Oko 1.400 tražilaca azila imalo je saveznu finansijsku podršku, a preko 40.000 izbjeglica imalo je podršku saveznih i pokrajinskih vlada. Oko 30.000 ljudi boravilo je kod rodbine ili poznanika, a od savezne vlade ili saveznih pokrajina nisu imali finansijsku podršku. Uz to, Austrija je u toku 1993. godine ponudila da primi dvije stotine oslobođenih ratnih zarobljenika s članovima njihovih porodica i osigurala je dvadeset mjesta u bolnicama za bolesne i ranjene. Broj izbjeglica iz bivše Jugoslavije 1993. godine odgovarao je gotovo 1% austrijskog stanovništva.²⁷

Pravo boravka je nakon isteka roka do 30. juna produženo do 31. decembra 1994. godine.²⁸ Potom je produženo do 30. juna 1995. godine.²⁹ Novom uredbom pravo boravka u Republici Austriji za izbjeglice iz Bosne i Hercegovine je produženo do 30. juna 1996. godine.³⁰

Predstavnik UNHCR u Austriji Staffan Bodemar (Štefan) komentarisao je 5. januara 1994. godine austrijsku politiku azila na konferenciji za novinare povodom javne kampanje koju je u Beču pokrenula ova organizacija UN-a. On je odao počast velikodušnom prihvatu bosanskohercegovačkih izbjeglica u Austriji. Istakao je da Austrija ima jedan od najvećih procenata izbjeglica po stanovniku u cijeloj Evropi, a izbjeglicama omogućuje ograničeni pristup tržištu rada. Privatni doprinosi Austrijanaca bila su među najdarežljivijim na svijetu, naveo je, te istakao da je integracija izbjeglica

internationaler Gepflogenheiten die Einreise gestattet wurde.

(3) Dieses Aufenthaltsrecht besteht bis zum 30. Juni 1994.

26 Bodemar, S., *Asylpolitik in Österreich - Programmatische Erklärung und Flüchtlingsalltag*, p. 662.

27 Außenpolitischer Bericht 1993, Bericht des Bundesministers für auswärtige Angelegenheiten, III-179 der Beilagen XVIII. GP - Bericht, p. 436.

28 Verordnung des Bundesministers für das Aufenthaltsrecht von kriegsvertriebenen Staatsangehörigen von Bosnien-Herzegowina, BGBl. Nr.368/1994.

29 Verordnung des Bundesministers für das Aufenthaltsrecht von kriegsvertriebenen Staatsangehörigen von Bosnien-Herzegowina, BGBl. Nr. 1038/1994.

30 Verordnung des Bundesministers für das Aufenthaltsrecht von kriegsvertriebenen Staatsangehörigen von Bosnien-Herzegowina, BGBl. Nr. 389/1995.

izazov u budućnosti jer nije vjerojatno da će se sve bosanskohercegovačke izbjeglice moći vratiti svojim kućama. Kritikovao je dijelove austrijskog Zakona o azilu koji se tiču povratka azilanata u treće zemlje. Naglasio je da se pitanja azila moraju uskladiti sa panevropskim okvirom. Stoga treba pozdraviti napore na stvaranju jedinstvenih odredbi u tom pogledu.³¹

Na kraju 1994. godine broj izbjeglica iz Bosne i Hercegovine iznosio je oko 75.000. Oko 25.000 izbjeglica imalo je finansijsku podršku savezne i pokrajinskih vlada. Broj azilanata iz Bosne i Hercegovine iznosio je nešto manje od hiljadu. Čak 16.000 izbjeglica integrirano je na austrijsko tržište rada od kraja 1992. do 1994. godine. Tako da je bilo moguće, zajedno s oko 34.000 rođaka i uz finansiranje savezne i pokrajinskih vlada sa oko 1,35 milijardi ATS,³² zbrinuti oko 50.000 ljudi iz Bosne i Hercegovine. Uz to, oko 24.000 bosanskohercegovačkih izbjeglica živjelo je s rodbinom ili prijateljima u Austriji, te nisu dobijali finansijsku podršku od savezne vlade ili saveznih pokrajina.³³

Ukupan broj izbjeglica iz Bosne i Hercegovine u Austriji bio je 85.000 u periodu od aprila 1992. do kraja 1995. godine. Na kraju 1995. godine savezna i pokrajinska vlada brinule su za oko 18.800 ljudi iz Bosne i Hercegovine. Do kraja 1995. godine je oko 54.000 ljudi iz Bosne i Hercegovine imalo boravišnu dozvolu, a od čega je 26.000 imalo radnu dozvolu. Broj azilanata iz Bosne i Hercegovine iznosio je oko 1.000 u 1995. godini i tako je ostao na istom nivou kao i 1994. godine. Ukupni troškovi podrške izbjeglicama u Austriji 1995. godine iznosili su milijardu šilinga, što je manje od prethodne godine kada je to bilo 1,35 milijardi šilinga.³⁴

3. HUMANITARNA POMOĆ IZ REPUBLIKE AUSTRIJE ZA BOSNU I HERCEGOVINU

Austrija je u toku 1992. godine stavila na raspolaganje značajna sredstva zemljama kojima je potrebna pomoć zbog vanredne situacije u kojoj se

31 *Österreichisches Jahrbuch für internationale Politik* 1994, pp. 245-246.

32 ATS - Austrian schilling/Österreichischer Schilling/Austrijski šiling. Na osnovu Evropske centralne banke vrijednost je: 1 EUR = 13,7603 ATS. (Prema: <https://www.ecb.europa.eu/euro/exchange/au/html/index.en.html>, pristupljeno 21. 6. 2021.)

33 Außenpolitischer Bericht 1994, Bericht des Bundesministers für auswärtige Angelegenheiten, III-25 der Beilagen XIX. GP - Bericht, pp. 396-397.

34 Außenpolitischer Bericht 1995, Bericht des Bundesministers für auswärtige Angelegenheiten, III-28 der Beilagen XX. GP - Bericht, p. 329.

nalaze. Većina sredstava je implementirana kroz austrijske ili međunarodne humanitarne organizacije. Između ostalog, novac je raspoređen i za humanitarne aktivnosti na području bivše Jugoslavije, odnosno Bosne i Hercegovine. Oko 179.640.000 ATS odobreno je za programe pomoći u hrani i finansiranje projekata austrijskih i međunarodnih humanitarnih organizacija u bivšoj Jugoslaviji.³⁵

Doprinos Austrije budžetu UNHCR-a u 1992. godini iznosio je 4.640.000 ATS, a od toga su dva miliona ATS utrošena na programe za područje bivše Jugoslavije. Austrija je podržala i programe Međunarodne organizacije za migracije (IOM - International Organization for Migration). U toku 1992. godine Austrija je uplatila oko 300.000 CHF (švicarskih franaka) u administrativni budžet i 88.700 USD (američkih dolara) u operativni budžet. Uz to, IOM-u je stavljeno na raspolaganje 2 miliona ATS za aktivnosti na teritoriji bivše Jugoslavije. Primarna zadaća Međunarodnog komiteta crvenog križa je zaštita i briga o ratnim zarobljenicima, civilnim žrtvama oružanih sukoba, kao i briga o političkim zatvorenicima. MKCK je tokom 1992. godine bio aktivan u različitim područjima sukoba, pa tako i na teritoriji Jugoslavije. Za aktivnosti MKCK za područje bivše Jugoslavije Austrija je izdvojila 16 miliona ATS.³⁶

Republika Austrija je i u toku 1993. godine izdvojila značajna sredstva za zemlje kojima je potrebna pomoć zbog vanredne situacije u kojoj se nalaze. Izdvojeno je 16.000.000 ATS za aktivnosti UNHCR-a u bivšoj Jugoslaviji. Potom 5.000.000 ATS za program hrane UNHCR-a koji je realiziran u Bosni i Hercegovini ispuštanjem paketa iz zraka. Iste godine je 150.000 USD dato IOM-u na raspolaganje za aktivnosti na području bivše Jugoslavije. Za stručnu komisiju Ujedinjenih nacija za istraživanje kršenja međunarodnog humanitarnog prava u bivšoj Jugoslaviji Austrija je izdvojila 20.000 USD. Oko 50.000.000 ATS stavljeno je na raspolaganje austrijskim nevladinim organizacijama za programe pomoći u bivšoj Jugoslaviji.³⁷

Podršku zemljama koje se nalaze u vanrednoj situaciji Austrija je pružila i u toku 1994. godine. U ovoj godini Austrija je izdvojila 8.000.000 ATS za humanitarne projekte UNHCR-a i MKCK-a u bivšoj Jugoslaviji. Ovaj iznos je izdvojen već u decembru 1993. godine kao okvirni iznos za

---

35 Außenpolitischer Bericht 1992, Bericht des Bundesministers für auswärtige Angelegenheiten, III-130 der Beilagen XVIII. GP - Bericht, pp. 495-496.

36 Außenpolitischer Bericht 1992, III-130 der Beilagen XVIII. GP - Bericht, pp. 496-497.

37 Außenpolitischer Bericht 1993, III-179 der Beilagen XVIII. GP - Bericht, pp. 438-439.

isporuke pomoći ljudima u nevolji u bivšoj Jugoslaviji i drugima u regiji jugoistočne Evrope. Također je izdvojeno 50.000.000 ATS za humanitarnu pomoć i projekte obnove u Bosni i Hercegovini. Implementacija sredstava je povjerena austrijskim humanitarnim organizacijama i agencijama Ujedinjenih nacija za ovu oblast.³⁸

Suočavanje s vanrednim situacijama svih vrsta, od kojih nije pošteđen niti jedan dio svijeta, bio je značajan izazov za međunarodnu zajednicu i u 1995. godini. Shodno tome, Vlada Austrije je i u ovoj godini osigurala značajna sredstva koja je implementirala putem austrijskih ili međunarodnih humanitarnih organizacija. Oko 1.309.706 ATS utrošeno je za nabavku zimske odjeće bosanskohercegovačkim izbjeglicama na području Siska u Hrvatskoj. Ovo je realizirao austrijski Crveni križ i koordinacijski štab za pomoć Hrvatskoj. Zatim 4.000.000 ATS kao pomoć za izbjeglice u bivšoj Jugoslaviji, a što je realizirano kroz UNHCR i MKCK. Donacija za posebnu kampanju *Rat ne ide na godišnji odmor* u svrhu pomoći u bivšoj Jugoslaviji iznosile su 73.915.948 ATS. U toku 1995. godine po prvi put su finansirani projekti austrijskih organizacija iz Ureda za humanitarnu pomoć Evropske zajednice (ECHO - European Community Humanitarian Aid Office). Ovaj ured pružao je pomoć ljudima u nevolji koji su žrtve prirodnih katastrofa, ratova i drugih sukoba, a u 1995. godini podržani su projekti u više od 90 zemalja sa sredstvima u iznosu većem od 1 milijarde ECU (European Currency Unit/Evropska novčana jedinica).³⁹

Najveća donatorska akcija ikad provedena u Austriji je *Susjedi u potrebi* (*Nachbar in Not*). Ovu inicijativu ORF-a, Crvenog križa i Caritasa pokrenuo je Kurt Bergmann (tada generalni sekretar ORF-a).⁴⁰

Austrijska vanjska politika se na ovaj način provodila i preko nevladinih organizacija. Smatra se da je program *Susjed u potrebi*⁴¹ vrhunac austrijske balkanske politike. Austrijsko stanovništvo je pomoglo na dirljiv način. Ova je akcija donijela veliko međunarodno priznanje i prepoznata je kao

38 Außenpolitischer Bericht 1994, III-25 der Beilagen XIX. GP - Bericht, pp. 397-398.

39 Außenpolitischer Bericht 1995, III-28 der Beilagen XX. GP - Bericht, pp. 329-330.

40 Eichtinger, M., Wohnout, H., (2008) *Alois Mock: Ein Politiker schreibt Geschichte*, Wien/Graz/Klagenfurt: Sryria Verlag, p. 228.

41 Predsjednik SAD-a Bill Clinton se u pismu 2. decembra 1993. godine zahvalio predsjedniku Klestilu na doprinosu Austrije humanitarnoj pomoći za područje bivše Jugoslavije. Posebno je naglasio akciju *Susjed u potrebi*. (Prema: *Österreichisches Jahrbuch für internationale Politik 1993*, p. 355)

adekvatan odgovor na veliku krizu u koja se dešavala u susjedstvu Republike Austrije. Prilikom implementacije programa *Susjed u potrebi* nije bilo ranjenih ili smrtnih slučajeva, a s obzirom da se radilo o velikim finansijskim sredstvima, nije bilo niti skandala s donacijama.⁴²

U programu *Susjedi u potrebi* prevezeno je oko 3.600 kamiona pomoći vrijedne više od milijardu ATS na područja pogođena ratom. Hiljade domova obnovljeno je kroz kampanju *Krov nad glavom (DachüberdemKopf)* u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. Više od pet milijardi ATS službeno je otišlo iz Austrije u donacije, razvojna sredstva i finansiranje obnove u ovu ratom zahvaćenu regiju. U ovo nisu ubrojane niti su uračunate mnoge akcije pomoći koje su provodile župe, biskupije, preduzeća i privatne osobe bez puno publiciteta.⁴³

ZAKLJUČAK

Konvencija o statusu izbjeglica iz 1951. godine i njen Protokol iz 1968. godine postavljaju pravne standarde za zaštitu izbjeglica. Republika Austrija je pokazala značajnu spremnost i sposobnost za prijem izbjeglica s područja bivše Jugoslavije, posebno iz Bosne i Hercegovine, suočavajući se s izuzetno teškom humanitarnom situacijom. Kroz zakonodavne promjene i političku volju, Austrija je usvojila pristup koji je omogućio privremeni boravak i podršku izbjeglicama, prepoznajući njihovu potrebu za zaštitom i integracijom.

Bosanskohercegovačke izbjeglice nailazile su na određene izazove u postupku ostvarivanja boravka i drugih prava. U vezi s tim Austrija je kontinuirano nastojala iznalaziti rješenja za izbjegličku problematiku, te pružiti podršku kroz različite programe i političke inicijative. Ovo je uključivalo i podršku kroz donošenje novih propisa i finansijske resurse za osiguravanje smještaja, hrane i medicinske zaštite.

Humanitarna pomoć Republike Austrije Bosni i Hercegovini u tom periodu bila je značajna i heterogena. Kroz finansijske doprinose različitim međunarodnim organizacijama i nevladinim organizacijama te projekte obnove, Austrija je pružila podršku u teškim vremenima, pokazujući solidarnost i angažman u rješavanju kriznih situacija.

---

42 Gehler, M. (2005) *Österreichs Aussenpolitik der Zweiten Republik: Von der alliierten Besatzung bis zum Europa des 21. Jahrhunderts (Band 2)*, Inzbruck: Studien Verlag, pp. 716-720.

43 Mock, A., Vytiska, H., (1997) *Das Balkan-Dossier der Aggressionskrieg in Ex-Jugoslawien - Perspektiven für die Zukunft*, Wien: Signum, p. 16.

Republika Austrija je pridržavajući se principa međunarodnog prava, te kroz usklađivanja vlastitog legislativnog okvira primila preko 85.000 bosanskohercegovačkih izbjeglica tokom perioda od 1992. do 1995. godine. Iako su postojali izazovi i ograničenja, Austrija je pokazala svoju sposobnost da se nosi s kriznim situacijama i pruži podršku onima koji su najviše trebali pomoć.

LITERATURA

1. Außenpolitischer Bericht 1992, Bericht des Bundesministers für auswärtige Angelegenheiten, III-130 der Beilagen XVIII. GP - Bericht
2. Außenpolitischer Bericht 1993, Bericht des Bundesministers für auswärtige Angelegenheiten, III-179 der Beilagen XVIII. GP - Bericht,
3. Außenpolitischer Bericht 1994, Bericht des Bundesministers für auswärtige Angelegenheiten, III-25 der Beilagen XIX. GP - Bericht
4. Außenpolitischer Bericht 1995, Bericht des Bundesministers für auswärtige Angelegenheiten, III-28 der Beilagen XX. GP - Bericht
5. Bergmann, Wolfgang, *1992: Jahr der Bewährung für die österreichische Flüchtlings- und Asylpolitik*, u: Khol, A., Ofner, G., Stirnemann, A. (1993), Österreichisches Jahrbuch für Politik 1992, Wien: Verlag für Geschichte und Politik, pp. 431-455
6. Bodemar, Staffan, *Asylpolitik in Österreich - Programmatische Erklärung und Flüchtlingsalltag*, u: Khol, A., Ofner, G., Stirnemann, A. (1994), Österreichisches Jahrbuch für Politik 1993, Wien: Verlag für Geschichte und Politik, pp. 653-668
7. Bundesgesetz über die Gewährung von Asyl (Asylgesetz 1991), BGBl. 8/1992.
8. Bundesgesetz, mit dem das Fremden-gesetz erlassen und das Aufenthaltsgesetz geändert werden, BGBl. 838/1992.
9. Bundesgesetz, mit dem der Aufenthalt von Fremden in Österreich geregelt wird, BGBl. 466/1992.
10. Bundesgesetz, mit dem die Bundesbetreuung von Asylwerbern geregelt wird (Bundesbetreuungsgesetz), BGBl. 405/1991.
11. Convention Relating to the Status of Refugees, The American Journal of International Law, Vol. 63, No. 2/1969, pp. 389-407
12. Degan, Vladimir Đuro (2006), *Međunarodno pravo*, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, p. 507.

13. Dimitrijević, Vojin, Račić, Obrad, Đerić, Vladimir, Papić, Tatjana, Petrović, Vesna, Obradović, Saša (2007), *Osnovi međunarodnog javnog prava*, Beogradski centar
14. Eichtinger, Martin, Wohnout, Helmut, (2008) *Alois Mock: Ein Politiker schreibt Geschichte*, Wien/Graz/Klagenfurt: Sryria Verlag, p. 228.
15. Gehler, Michael (2005) *Österreichs Aussenpolitik der Zweiten Republik: Von der alliierten Besatzung bis zum Europa des 21. Jahrhunderts (Band 2)*, Inzbruck: Studien Verlag, pp. 716-720.
16. Mock, Alois, Vytiska, Herbert, (1997) *Das Balkan-Dossier der Aggressionskrieg in Ex-Jugoslawien - Perspektiven für die Zukunft*, Wien: Signum, p. 16.
17. Österreichischen Gesellschaft für Außenpolitik und Internationale Beziehungen, (1994.). *Österreichisches Jahrbuch für internationale Politik 1994*, Wien: Böhlau
18. Österreichischen Gesellschaft für Außenpolitik und Internationale Beziehungen, (1993.), *Österreichisches Jahrbuch für internationale Politik 1993*, Wien: Böhlau
19. Statute of the Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, UN doc. A/RES/428(V)
20. Universal Declaration of Human Rights, UN doc. A/RES/217(III)[A]
21. Verordnung der Bundesregierung über die Anzahl der Bewilligungen nach dem Aufenthaltsgesetz, BGBl. Nr. 402/1993.
22. Verordnung des Bundesministers für das Aufenthaltsrecht von kriegsvertriebenen Staatsangehörigen von Bosnien-Herzegowina, BGBl. Nr. 368/1994.
23. Verordnung des Bundesministers für das Aufenthaltsrecht von kriegsvertriebenen Staatsangehörigen von Bosnien-Herzegowina, BGBl. Nr. 1038/1994.
24. Verordnung des Bundesministers für das Aufenthaltsrecht von kriegsvertriebenen Staatsangehörigen von Bosnien-Herzegowina, BGBl. Nr. 389/1995.

ADMISSION OF REFUGEES FROM BOSNIA AND HERZEGOVINA IN THE REPUBLIC OF AUSTRIA FROM 1992 TO 1995

Ahmed Omerović, PhD

Ministry of Education and Science of Tuzla Canton

E-mail: ahmed.omerovic@untz.ba

SUMMARY

The Convention on the Status of Refugees from 1951 and the accompanying Protocol from 1968 define, among other things, who is considered a refugee. In the period after the Second World War, the Republic of Austria had significant experience with the reception of refugees from Eastern Europe. In Austria, in the period from 1990 to 1993, the following laws in this area were adopted: Federal Act on Support for Asylum Seekers, which entered into force in August 1990, and it regulates the access of asylum seekers to the so-called federal (financial) support ; The Asylum Act, which entered into force on June 1, 1992 and regulates the new asylum procedure; The Law on Foreigners, which entered into force on January 1, 1993 and replaced the old Law on Passports and Police for Foreigners; and the Law on Residence, which entered into force on July 1, 1993. In the context of the political debate, the last mentioned law was called the settlement law, and it was primarily intended to control immigration to Austria. The Residence Act, among other things, provided the legal basis for taking care of refugees, such as the refugees from Bosnia and Herzegovina. The total number of refugees from Bosnia and Herzegovina in Austria was 85,000 in the period from April 1992 to the end of 1995. Through several programs, Austria sent humanitarian aid worth several billion Austrian shillings to Bosnia and Herzegovina. In addition to the approximately five billion Austrian shillings that were officially sent to Bosnia and Herzegovina and neighboring countries, parishes, dioceses, companies and many individuals provided humanitarian aid to the population of Bosnia and Herzegovina.

Keywords: Republic of Austria, Bosnia and Herzegovina, refugees, humanitarian aid